

Onroerend Erfgoed

Agentschap Onroerend Erfgoed - Intern Rapport

**Nederokkerzeel-Listervelden
(prov. Vlaams-Brabant).**

Rapport vondstmelding 2011.

Dirk Pauwels

Verantwoordelijke uitgever: Sonja Vanblaere

Agentschap Onroerend Erfgoed
Phoenixgebouw
Koning Albert II-laan 19, bus 5
1210 Brussel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

© vioe, B-1210 Brussel (tenzij anders vermeld- *except stated otherwise*)- 2011.

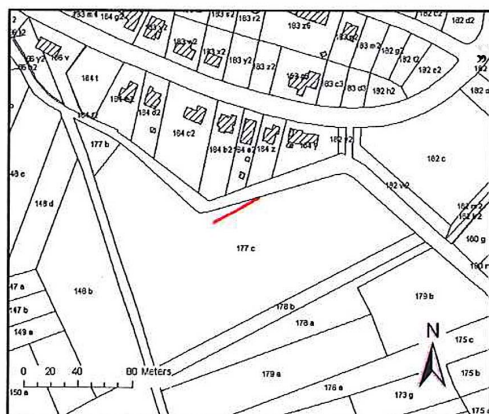
Inhoudsopgave

I	Verslaggever	4
II	Identificatie & locatie	4
III	Topografie en bodem	4
IV	Onderzoekskader	5
V	Het te onderzoeken onderzoek	5
V.1	<i>De greppel</i>	5
V.2	<i>Het vondstmateriaal</i>	6
VI	Interpretatie	7
VII	Aanbevelingen	8
VIII	Bibliografie	8

I. Verslaggever:

Dirk Pauwels
Eifgoedonderzoeker Archeologie
Agentschap Onroerend Eifgoed
Jekerstraat 10
3700 Tongeren
Datum onderzoek: 17-18 05 2011

II. Identificatie & locatie

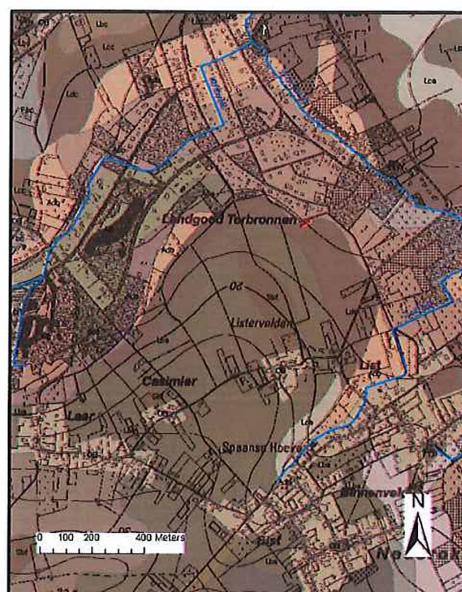
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Kamphenhout
Deelgemeente:	Nederokkerzeel
Adres:	Gursomstraat z.n.
Kadaster:	Afd. 3 Sie A, nr. 177c
Toponiem(en):	Listervelden
Naam van de site:	nvt
Lambertcoörd.:	X:163.643; Y:180.001
kenmerk R & E:	2011/172
VIOE code:	N E n G U

Fig. 1: kadasterkaart met de locatie van de greppel (rood).
©AGIV.

III. Topografie en bodem

De vindplaats ligt in vogelvlucht op ongeveer anderhalve km van de dorpskernen van Nederokkerzeel (ten zuiden) en van Berg (ten westen), op de zuidrand van het bosgebied dat zich vanaf Melsbroek richting Kamphenhout slingert (Floordambos, Hellebos). In een bocht van deze natte broek- en boszone, gevat tussen de Kelbeek (NW), de Leibeek (ZO) en de Weesbeek (NO), ligt de uitloper van een plateau met overwegend een droge zandleembodem met textuur B-horizont (Lba). De vindplaats ligt op overgang van het plateau naar de beekvallei, waar matig natte zandleemgronden met een gevlekte/verbrokkelde kleiaanrijdingshorizont (Ldc) overgaan in natte leemgronden met structuur B-horizont (Aeb) (Fig. 2).

Fig. 2 topokaart met bodemcomplexen en vindplaats (rood). © AGIV.

IV. Onderzoekskader

In het kader van een nieuwe woonverkaveling bij de bosrand aan de Listervelden werd het tracé van de geplande wegen ontzood. Hierbij kwam een langwerpig spoor aan het licht dat door de vondstmelder, Hedwig Buis, terecht als een greppel werd geïnterpreteerd. De vondst van een stuk Romeinse dakpan in de vulling ervan deed hem vermoeden dat het een Romeins grondspoor betrof.

In opvolging van deze melding heeft het team Vlaams-Brabant van het toenmalige VIOE (nu Agentschap Onroerend Erfgoed) de greppel en een klein areaal in de onmiddellijke buurt handmatig opgeschaafd. Tevens werden in het verlengde van de greppel twee sonderingen uitgevoerd.

V. Het terreinonderzoek

V. 1 De greppel

In het ontzoodde weggedeelte in de noordwestelijke uithoek van de verkaveling tekende de greppel zich duidelijk af als een smal, 17 m lang lichtgrijs spoor (Fig. 3). De geplande verkavelingsweg langs de bosrand loopt op dit punt dood en de ontzoding was hier breder dan elders.

De bewaarde bovenbreedte van de greppel versmalt in noordelijke richting van 100 is naar 25 cm, een vaststelling die te verklaren door de diepere ontzoding. Dit blijkt ook uit het feit dat bij twee sonderingen, meer noordwaarts in een 20 cm minder diep ontzoodde zone, de breedte terug 75 cm bedraagt.

Deze sonderingen (Fig. 5), van resp. 200 x 100 cm en 150 x 100 cm, werden uitgevoerd om het veronderstelde tracé van de greppel te verifiëren. Zij hebben aangetoond dat het spoor inderdaad verder noordwaarts verloopt tot het door de wegenis- en rioleringswerken aan de bosrand is verstoord. De minimale lengte van de greppel bedraagt 38 m.

Fig. 3: de greppel vanuit het zuiden. De donkere vlekken zijn de sonderingen door de vondstmelder. © Agentschap OE.

Fig. 4: profiel van de greppel, zuidrand van de verkaveling. Zie ook fig. 5. © Agentschap OE.

De greppel, afgedekt door 30-40 cm teelaarde, heeft een komvormig profiel en is nog maximaal 40 cm diep (zuidzijde). De vulling ervan is homogeen lichtgrijs doorspekt met talrijke roestvlekken. De overgang tussen teelaarde en greppelvulling is duidelijk maar de aflijning is sterk onderhevig aan bioturbatie (woitelingen). Op de bodem van de greppel is er geen spoor van sedimentatielaagjes die wijzen op inspoeling vanaf het oorspronkelijke loopoppervlak.

V. 2 Het vondstmateriaal

Zoals al vermeld heeft H. Buls bij de eerste waarneming van de greppel een dakpanfragment uit de vulling kunnen recupereren. Uit de foto (die hij vriendelijk ter beschikking stelde) blijkt dat het om een tegula-fragment met opstaande rand gaat. Bij het VIOE onderzoek werd met het oog op een systematische vondstinzameling de greppel verdeeld in 17 vakken van 100 cm lang, te beginnen aan het zuidwestelijke uiteinde. Hoewel zij op het terrein niet op de blootgelegde greppel aansloten, werden de sonderingen hierop aansluitend als vakken 18 en 19 genummerd.

De vondsten zijn behalve weinig talrijk ook zeer klein (tabel 1). Dit maakt een determinatie en datering van het aardewerk niet eenvoudig. De enige duidelijke indicator zijn de fragmenten bouwaardewerk, die in de Romeinse periode te dateren zijn. Uitgaande van het meest eenvoudige scenario kan de (aanleg en) opvulling van de greppel in de Romeinse periode worden gedateerd, meer bepaald vanaf een tijdstip (1st eeuw na Chr.) dat dakpannen ook op het platteland beschikbaar worden, hetzij in hun primaire functie als dakbedekking, hetzij in een herbruikversie. Sommige scherfjes hebben, te oordelen naar hun gerolde uitzicht, een lange periode aan het oppervlak gelegen voor ze in de vulling terechtwamen. Een andere mogelijkheid is dat de greppel veel jonger is, en dat bij de opvulling ervan ouder nederzettingmateriaal werd opgenomen in de vulling.

Inventarisnr.	Spoornr.	vak	vondstcategorie
001	001	1	1 sterk gerold scherfje reduc. gebakken aardewerk, grove magering (w.o. potgruis); 4 keien
002	001	3	4 scherfjes grof gemagerd aardewerk; 1 gesinterd (?) scherfje;
003	001	17	1 fragment <i>imbrex</i> , 2 scherfjes oxyd. gebakken aardewerk
004	001	18	1 scherfje oxyd. gebakken aardewerk, 1 stukje lei, 2 scherfjes indet.
005	001	2	1 scherfje reduc. gebakken aardewerk
006	001	4	6 scherfjes reduc. gebakken aardewerk, 1 fragment Romeinse dakpan

Tabel 1: overzicht van het vondstmateriaal uit de greppel.

VI. Interpretatie

De voorbereidende wegenis- en rioleringswerken voor de verkaveling hebben duidelijk de onderkant van een Romeinse greppel aangesneden (Fig. 5). De lengte van de minstens 1m brede greppel bedraagt minimaal 38 m, maar het tracé ervan kan ongetwijfeld zowel in ZW als NO richting worden doorgetrokken.

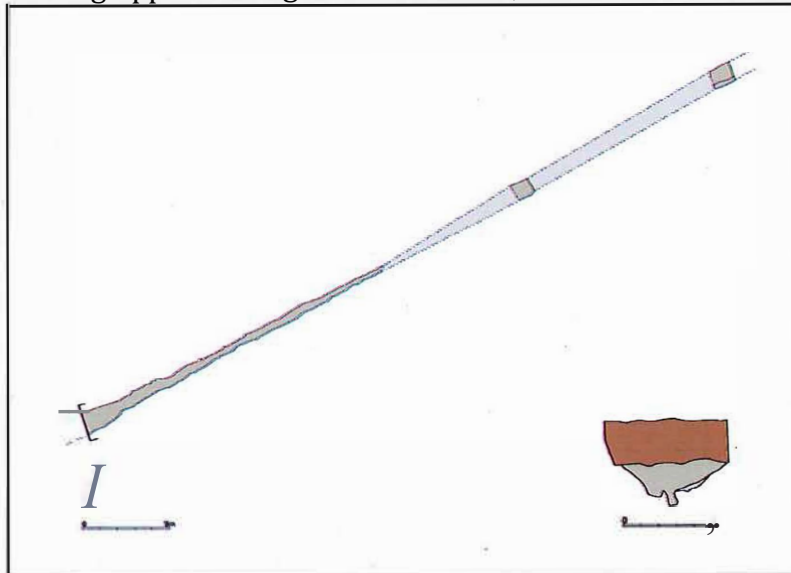
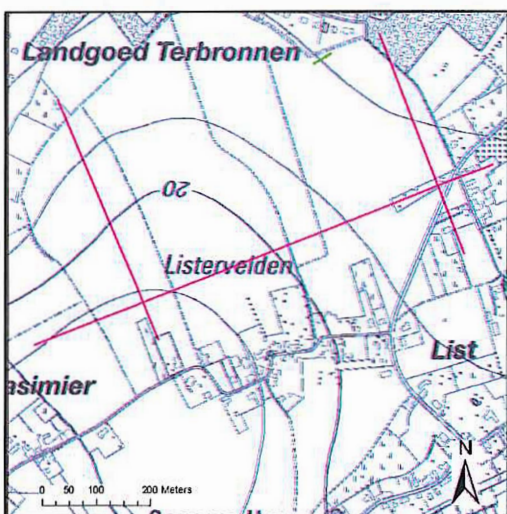

Fig. 5: plan (in donkergrijs de geregistreerde secties) en profiel van de greppel (zie profielhaakjes op plan; bruin teelaarde, grijs is greppelvulling). © Agentschap OE.

De functie van deze greppel blijft vooralsnog onduidelijk: erfgreppel, nederzettingsgreppel, weggreppel?

Het Romeinse nederzettingsskader op het plateau rond Nederokkerzeel waarin dit spoor zou kunnen thuishoren is nog een grote onbekende. Op de Listervelden is er op 550-600 m ten ZW van de greppel nog een waarneming van Romeins, aardewerk, munten en bouwceramiek (H. Buls). Om welk landelijk

nederzettingstype het hier handelt, een villadomein, een inheems-Romeinse nederzetting of nog iets anders, is stof voor verder onderzoek. Een structurerend element in het Romeinse cultuurlandschap tussen de bosgordel in het noorden en de vallei van de Weesbeek te Erps-Kwerps in het zuiden is de Romeinse weg tussen de *vici* van Elewijt en Tienen. Hoewel het tracé ervan niet archeologisch geconfirmeerd is in dit akkergebied zelf, is een NW-ZO traject tussen Berg en Erps-Kwerps zeker aannemelijk. Twee indicatoren kunnen hiertoe worden aangehaald: 1) op een akker ten NW van Berg werd een NW-ZO georiënteerd segment van een Romeinse weg opgegraven (Buls 2009); 2) te Erps/Lelieboomgaarden lag bij de Weesbeek een Romeins villacomplex (in laatste instantie: Verbeeck 1994). Ervan uitgaande dat dit agrarisch complex niet ver van een

Romeinse weg lag, is het samen met Romeinse vindplaatsen aan de overzijde van de Weesbeek te Erps-Vissegat (CAI locatiem. 2502) en te Veltem-Beisem (CAI locatiem. 3098) indicatief voor het tracé van de hogervermelde Romeinse as Tienen - Elewijt via Leuven.

In zijn archeologische inventaris van noordoost Brabant identificeert Verbeeck (1981-1982, kaart) tenslotte ook nog een deel van een Romeins kadaster in de onmiddellijke buurt van de vindplaats.

Fig. 6 uittreksel uit de topografische kaart met de ligging van de vindplaats (groen) t.o.v. de gereconstrueerde *centuriatio* in de Listervelden (roze; uit Verbeeck (1981-1982).

Op ongeveer dezelfde afstand maar ten ZO van de greppel ligt het kasteel van List (CAI locatienr. 5148), in oorsprong het hof van een 9de eeuwse Karolingische domein. Uit archiefbronnen blijkt dat dit hof, volgens Verbesselt in origine een motte met dubbele watergracht (Fig. 7), vanaf 1154 in handen kwam en priorij werd van de Sint Michielsabdij. Nog later werd het tot kasteel getransformeerd (Verbesselt 1972). De greppel kan dus ook deel uitmaken van een landinrichting voor akkerbouw op gronden van het domein.

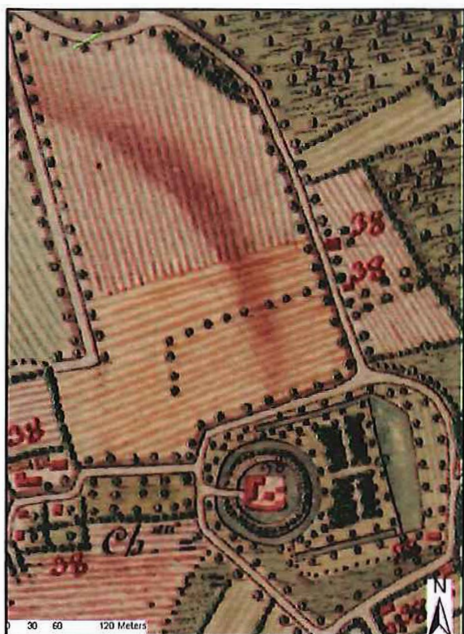

Fig. 7: uittreksel uit de Kabinetskaart van Ferraris, met rechtsonder het kasteel van List en linksboven (in groen) de locatie van de greppel. © NGI.

VII. Aanbevelingen

Naar aanleiding van de registratie van de greppel kunnen de volgende aanbevelingen worden geformuleerd:

- voorafgaand aan toekomstige grondwerken voor de diverse wooneenheden van de verkaveling is een inspectie van het ontzoodde areaal aangewezen. Indien de greppel een erfatbakening is, zijn in deze zone bewoningssporen te verwachten;
- diepploegen (dieper dan 30 cm) op het belendende perceel landbouwgrond (117c) ten ZW van de greppel is te vermijden. Rekening houdend met de beperkte bewaarde diepte van de greppel zou deze grotendeels worden verploegd.
- een veldkartering op bovenvernoemde akker is zeker aangewezen. De resultaten hiervan kunnen nuttig aangevuld worden met een kartering van de percelen bij de locatie van de andere vondstmelding.

VIII. Bibliografie

BULS 2009:

Buls H., *Op zoek naar de heirbaan Elewijt-Tienen. Opgravingsverslag Landsakker Perk 2005-2006.*

VERBEECK 1981-1982:

Verbeeck M., *Archeologische inventaris van noordoost-Brabant. Kaartbladen 24/5-6 en 32/1-2, ongepubl. eindverhandeling KULeuven.*

VERBEECK 1994:

Verbeeck M., Vijf opgravingscampagnes te Erps-Kwerps (1987-1991). Een bewoningscontinuïteit van de prehistorie tot de middeleeuwen, in: *Acta Archaeologica Lovaniensia* 33, Leuven, 67-90.

VERBESSELT 1972:

Verbesselt J., *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw, deel XI: tussen Zenne en Dijle I, Pittem, 305-410.*